GEMEENTE ENSCHEDE

Voorstel Gemeenteraad C

Onderwerp	Vaststelling Transitievisie Warmte Enschede		
Portefeuillehouder	Jeroen Diepemaat agendaletter (C)		
Organisatieonderdeel	Cluster Strategie & Beleid Fysiek	Aangeboden aan Raad	27 september 2022
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	2200084105

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De Transitievisie Warmte Enschede en de bijbehorende bijlagen vast te stellen;
2. Degenen die gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen over het ontwerp van de Transitievisie Warmte Enschede te informeren over het genomen besluit en daarbij voor een inhoudelijke reactie op hun zienswijze te verwijzen naar het zienswijzenverslag (bijlage 6 van het voorstel).

Inleiding en voorgeschiedenis

Wat vooraf ging

Het Klimaatakkoord stelt dat elke gemeente uiterlijk in 2021 een (door de Raad vastgestelde) Transitievisie Warmte moet hebben. In de periode 2020 – 2021 is voor onze gemeente de Transitievisie Warmte Enschede opgesteld. In de vergadering van 2 november 2021 is de ontwerp-Transitievisie Warmte Enschede door het college vastgesteld, om vervolgens ter besluitvorming aan uw Raad voor te leggen
Behandeling van deze visie door uw Raad stond geagendeerd voor januari van dit jaar. Als gevolg van nieuwe omstandigheden heeft ons college echter besloten de Transitievisie Warmte terug te trekken voor besluitvorming door uw Raad. De aanleiding hiervoor was gelegen in de enorme stijging van de energietarieven, waaronder de tarieven voor warmte vanuit het warmtenet. Door de ontwikkelingen zoals geschetst in de intrekkingsbrief aan uw Raad van januari 2022 (zie hiervoor bijlage 2) heeft vaststelling van de visie in 2021 echter niet plaatsgevonden.
Met dit voorstel leggen wij de Transitievisie Warmte Enschede nu wederom ter besluitvorming aan u voor. In onze brief van september 2022 (bijlage 1) schetsen wij, aanvullend op de voorliggende visie, diverse recente ontwikkelingen en de eventuele gevolgen voor de warmtetransitie in Enschede.

Waar staan we nu
In het najaar van 2021 stegen de tarieven voor energie flink. De afgelopen periode zijn deze tarieven helaas enkel verder toegenomen. Veel van onze inwoners hebben te maken met een (zeer) forse toename van de energielasten. Gecombineerd met de gestegen prijzen van het dagelijks levensonderhoud ervaren steeds meer mensen financiële problemen.
Als lokale overheid hebben we slechts beperkte invloed en mogelijkheden om deze problematiek op te lossen. Wel is inmiddels besloten tot het inrichten van een crisisfonds, om te ondersteunen in noodsituaties. Hiernaast voeren we samen met andere gemeenten een permanente lobby naar het Rijk voor zowel meer compensatie, als ook andere financiële mogelijkheden om onze inwoners te helpen. De huidige wijze van compenseren door het Rijk is volstrekt onvoldoende en omgeven door complexe regels en eisen, die een oplossing niet dichterbij brengen. Inmiddels mag dan ook gesproken worden van een crisis waarvoor landelijk en lokaal een crisisaanpak nodig is.

In de context van sterk toegenomen energietarieven neemt de groep die energiebesparende maatregelen wil treffen snel toe. Er is behoefte aan duidelijkheid over de aanpak in Enschede en een handelingsperspectief per wijk. Zo kunnen inwoners anticiperen op gemeentelijke plannen bij het verduurzamen van hun woning. Het vaststellen van de Transitievisie Warmte Enschede biedt deze duidelijkheid. Tegelijkertijd is een vastgestelde visie ondersteunend bij het maken van plannen en het indienen van subsidieaanvragen, om zo woningverduurzaming en de warmtetransitie haalbaar te maken. Deze context, naast het feit dat de afspraak

vanuit het Klimaatakkoord nog openstaat en de urgentie voor een transitie naar duurzame warmte enkel toeneemt, maakt dat wij nogmaals de Transitievisie Warmte ter besluitvorming aan uw Raad voorleggen.

Dan: de inhoud

Van internationaal akkoord naar lokale invulling
In 2015 is het Klimaatakkoord van Parijs vastgesteld. Dit akkoord richt zich op het beperken van de opwarming van de aarde tot maximaal 2 graden ten opzichte van het pre-industriële tijdperk, met een streven naar een beperking tot 1,5 graad. Het akkoord van Parijs is inmiddels door bijna 200 landen ondertekend, waaronder Nederland. De afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs zijn voor Nederland uitgewerkt in een nationaal Klimaatakkoord. Dit nationale akkoord, dat in 2019 namens de Nederlandse gemeenten door de VNG werd ondertekend, beschrijft de maatregelen die Nederland moet nemen om de uitstoot aan CO_2 in 2030 met 49 procent te verminderen ten opzichte van 1990 (op basis van het landelijke coalitieakkoord is dit inmiddels opgehoogd naar 55%). Dit proces noemen we de *energietransitie.*

Eén van de sectoren waarop het Klimaatakkoord zich richt, is de gebouwde omgeving (woningen en andere gebouwen, waaronder bedrijven). Deze moet in 2050 geheel aardgasvrij zijn. Dit houdt in dat er een transitie moet plaatsvinden waarbij aardgas als bron van warmte wordt vervangen door duurzame alternatieven; de *warmtetransitie.*

Route naar een aardgasvrije gebouwde omgeving: de 'Transitievisie Warmte'
Het Klimaatakkoord stelt dat de gemeente de regie voert over de warmtetransitie. Dit betekent onder andere dat elke gemeente een Transitievisie Warmte dient op te stellen. In deze visie wordt de route naar het aardgasvrij maken van de woningen en bedrijven weergegeven. Per wijk wordt aangegeven wat het technische voorkeursalternatief voor aardgas is. Hierbij hoort ook een planning die inzichtelijk maakt wanneer welke wijk aan de beurt is. Dit beleidsdocument dient elke vijf jaar te worden herijkt.

De positie van de Transitievisie Warmte Enschede in de context van de energietransitie
De energietransitie is een enorme opgave. In Enschede zijn de afgelopen jaren op dit thema meerdere trajecten doorlopen, elk met hun eigen reikwijdte en opgave:
- De Energievisie richt zich hoofdzakelijk op de opwek van duurzame energie en daarnaast geeft de visie op hoofdlijnen een beeld van de noodzakelijke maatregelen voor vermindering van de CO_2 uitstoot in de sectoren gebouwde omgeving, industrie, landbouw en mobiliteit. In de nu voorliggende Transitievisie Warmte Enschede wordt specifiek gekeken naar de gebouwde omgeving.
- Op regionaal niveau, binnen de RES Twente, worden in onderlinge afstemming plannen ontwikkeld voor het opwekken van zonne- en windenergie. Ook wordt op regionale schaal de vraag en het aanbod van (duurzame) warmte afgestemd, en wordt er gekeken naar de verdeling van bovenlokale warmtebronnen en de daarvoor benodigde infrastructuur. Deze opgave heeft belangrijke raakvlakken met de Transitievisie Warmte Enschede, zeker wat betreft de benutting van de beschikbare warmte. Uiteraard zijn de inzichten hierover vanuit de RES meegenomen in het traject van de Transitievisie.
- Het technische alternatief per wijk dat in de Transitievisie is aangegeven, wordt nader uitgewerkt in een (wijk)uitvoeringsplan. In Twekkelerveld zijn we al enige tijd samen met bewoners aan de slag om zo'n plan op te stellen. De ervaringen die we hierbij opdoen, zijn meegenomen in de visie.

De transitie raakt het overgrote deel van de panden in Enschede
Enschede telt ongeveer 75.000 woningen en 11.000 andere gebouwen, zoals scholen, winkels en bedrijven. In het grootste deel van deze gebouwen wordt aardgas gebruikt; voor douchen, koken en verwarming. Circa 10.000 gebouwen zijn al aangesloten op het bestaande warmtenet, waarbij een deel geheel aardgasvrij is. Nieuwe woningen worden sinds een aantal jaren al aardgasvrij gebouwd.

Al met al gaat het in Enschede om een opgave die nagenoeg alle bestaande woningen en gebouwen, en dus nagenoeg alle inwoners en ondernemers gaat raken. Dit kunnen we enkel voor elkaar krijgen als we nu al aan de slag gaan met hetgeen we nu al weten, en eventueel voortschrijdend inzicht gaandeweg meenemen. We kunnen het ook niet zonder anderen, zoals de woningcorporaties, Enexis en Ennatuurlijk. Maar: we kunnen het zéker niet zonder de bewoners en ondernemers. En hier zit meteen het meest lastige deel van de opgave: hoe zorgen we dat iedereen mee kan en wil doen? Dit kan alleen als we oog hebben voor de sociale component van de transitie (iedereen moet kunnen meedoen, maar ook zelf de stap willen zetten). Ook moet het voor bewoners, bedrijven, corporaties en onszelf als Gemeente financieel haalbaar zijn om de transitie uit te voeren. Hiervoor kijken wij met name naar het Rijk. Dit is vanuit de VNG ook meegegeven als voorwaarde bij de ondertekening van het Klimaatakkoord. Recent zijn onder de kapstok van het nationale Programma

versnelling verduurzaming gebouwde omgeving meerdere financiële regelingen aangekondigd. In onze aanvullende brief aan uw Raad (bijlage 1) vertellen wij u hier meer over.

Publieksvriendelijke samenvatting
Op basis van het Klimaatakkoord moet elke gemeente een vastgestelde Transitievisie Warmte hebben. Ook in Enschede is nu de Transitievisie Warmte Enschede vastgesteld. Hierin is de route naar een aardgasvrij Enschede in 2050 weergegeven. Zeker in een tijd waarin veel mensen aan de slag willen met het verduurzamen van hun woning is dit van belang. Per wijk wordt inzichtelijk gemaakt wat het beste alternatief voor aardgas is. Hierbij hoort ook een handelingsperspectief per wijk. Hierdoor ontstaat er duidelijkheid voor de inwoners en ondernemers van Enschede: wat is het perspectief voor hun wijk en hun woning of bedrijf. Welke alternatieven voor aardgas komen in aanmerking en wat is hiervoor het tijdspad. Ook biedt het helderheid over de benodigde inzet van betrokken partijen zoals de woningcorporaties en netbeheerders.

Als Gemeente zijn wij vanuit het Klimaatakkoord aangewezen als regisseur van de warmtetransitie. Deze rol kunnen we zonder aanvullende uitvoeringsmiddelen vanuit het Rijk echter niet volwaardig invullen. Ook is het Rijk de aangewezen partij om de transitie betaalbaar te maken voor onze inwoners en ondernemers. Dit is ook een noodzakelijk uitgangspunt: de transitie naar aardgasvrije woningen en bedrijven lukt alleen als we allemaal mee kunnen en willen doen. Hier blijven we richting het Rijk aandacht voor vragen. Tegelijkertijd zorgen we met de vaststelling van de Transitievisie Warmte Enschede dat we klaar zijn op het moment dat nieuwe financiële regelingen ingevoerd worden. Ook starten we op plekken waar het nu al wèl kan.

Gewenst effect van het besluit in relatie tot de strategische opgaven
Vaststellen van de Transitievisie Warmte Enschede, en hiermee het vastleggen van de routekaart voor het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving van Enschede in 2050. Zo wordt bijgedragen aan het strategische opgave ‘groen en duurzaam Enschede’.

Argumenten
1.1 Met de vaststelling van de Transitievisie Warmte Enschede voldoen we aan een landelijke opdracht
Eén van de bepalingen van het Klimaatakkoord is dat elke Gemeente uiterlijk in 2021 een Transitievisie Warmte heeft opgesteld. Deze dient te worden vastgesteld door de Raad. Door de in bijlage 1 geschetste ontwikkelingen is de visie niet in 2021 vastgesteld. Het is dus van belang dat dit nu alsnog gebeurt.

1.2 We dragen bij aan lokale afspraken en doelen
Het vaststellen van de Transitievisie Warmte Enschede hebben we ook lokaal vastgelegd, als onderdeel van het Coalitieakkoord 2022-2026. Hiernaast is energiebesparing een speerpunt in dit coalitieakkoord. De Transitievisie vormt hiervoor een belangrijk kader: energiebesparing en het isoleren van de woningen staat hierin als eerste noodzakelijke stap centraal. Hiernaast is vaststelling van de Transitievisie Warmte Enschede in lijn met de Gemeentebegroting 2022-2022 en de strategische opgave ‘groen en duurzaam Enschede’.

1.3 Via de Transitievisie Warmte leveren we een bijdrage aan de reductie van CO_2 en het doel van de Energievisie
Door middel van het extra isoleren van woningen en bedrijven en uiteindelijk de overstap naar een duurzame vorm van warmte, wordt bijgedragen aan de CO_2 reductie in Enschede.

1.4 De transitie naar andere energiebronnen maakt inwoners minder (financieel) kwetsbaar
De afgelopen periode zijn we geconfronteerd met steeds verder stijgende tarieven voor energie. De transitie van aardgas naar andere energiebronnen, met zo veel mogelijk eigen opwek, maakt inwoners minder (financieel) kwetsbaar en draagt bij aan het tegengaan van energiearmoede.

1.5 De Transitievisie Warmte is gebaseerd op de door uw Raad vastgestelde uitgangspunten
Op 1 februari 2021 is de basis van de Transitievisie Warmte Enschede vastgelegd: toen heeft uw Raad de Notitie van Uitgangspunten vastgesteld. Via deze Notitie van Uitgangspunten is richting gegeven aan de inhoud van de visie. Er werden algemene uitgangspunten vastgesteld, zoals “we kijken vooral naar betaalbare oplossingen” en “er is ruimte voor eigen plannen en keuzes”, maar ook een afwegingskader voor de prioritering van wijken. Zo kijken we naar mogelijkheden om werk te combineren, en naar goede en betrouwbare oplossingen in de buurt. De nu vast te stellen Transitievisie Warmte is gebaseerd op de door uw Raad vastgestelde uitgangspunten.
Op 4 oktober 2021 heeft uw Raadscommissie Omgevingsbeleid zich over de visie gebogen. De behandeling van de visie heeft geleid tot twee ondergeschikte wijzigingen in de visie:
- De warmteoptiekaarten zijn aangepast met een aanduiding c.q. verwijzing naar de wijken.

- Er is een schematische weergave van de relatie tussen de Transitievisie Warmte en de omgevingsvisie toegevoegd.

1.6 De visie biedt handelingsperspectief, maar is niet in beton gegoten
De Transitievisie Warmte schetst de route naar een aardgasvrije gebouwde omgeving van Enschede in 2050. Per wijk wordt aangegeven wat het technische voorkeursalternatief is en wanneer de wijk aan de beurt is. Zo wordt het voor de bewoners van Enschede duidelijk waar ze aan toe zijn. Welke acties moeten worden ondernomen en in welk tempo. Tegelijkertijd is dit niet in beton gegoten.

- Zo liggen de grenzen van de wijken niet hard vast. De warmtetransitie volgt op veel plekken in de stad een gebieds-of wijkgerichte aanpak. Daarom is de visie ingericht volgens de 68 CBS-wijken van Enschede. Dit betekent natuurlijk niet dat een aardgasvrije wijkaanpak exact deze grenzen volgt. Maar ze helpen wel om richting te geven.
- Ook zijn er in de praktijk soms verschillende oplossingen per wijk mogelijk. Wijken zijn immers niet homogeen en het kan dus best zo zijn dat in delen een andere warmteoplossing efficiënter is dan de “gemiddelde” optie. Dit geldt vooral bij de wijken die in deze visie als warmtenetwijk staan aangegeven. Een aansluiting op het warmtenet zal wellicht voor nieuwere woningen in de wijk niet de meest voor de hand liggende optie zijn. Bij deze woningen kan alsnog een keuze voor een all-electric oplossing logischer zijn.
  Voor de wijken wordt dan ook een (wijk)uitvoeringsplan gemaakt, waarin nader wordt ingezoomd op de opties binnen de betreffende wijk, en er een definitieve keuze voor een warmtealternatief wordt gemaakt.
- Tot slot vindt er elke vijf jaar een herijking plaats. Dit is vooral van belang voor dié wijken, waar het alternatief nu niet voor de hand ligt (de zogenaamde ‘bespaarwijken)’. Mogelijke toekomstige ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht kunnen bij de herijking worden meegenomen.

1.7 Belangrijke thema’s voor de toekomst krijgen een plek in het op te stellen uitvoeringsplan
De visie omvat enkele thema’s die blijvende aandacht vragen. Zoals de duurzaamheid en beschikbaarheid van warmtebronnen. Nu wordt de restwarmte van de afvalverbranding door Twence benut als warmtebron voor het huidige warmtenet. Gezien onze ambities om steeds minder afval te verbranden, zal dit op termijn steeds verder afnemen. Maar er is voor de komende decennia voldoende leveringszekerheid voor een uitbreiding van het warmtenet in Enschede en een deel van de regio. Dit biedt ons de gelegenheid om nader onderzoek te doen naar alternatieve bronnen van warmte, zoals geothermie, of groen gas.
Hiernaast is participatie en mee kunnen doen een thema dat blijvende aandacht vraagt de komende 30 jaar. We gaan stapsgewijs aan de slag in heel Enschede en maken daarvoor samen met inwoners steeds nieuwe plannen. Maar tegelijkertijd vragen we inwoners om in hun eigen huis ook stappen te zetten op weg naar verduurzaming. Dat vraagt van mensen dat ze met voldoende kennis beslissingen kunnen nemen en dat ze de maatregelen kunnen betalen of financieren. Ook vanwege de inkomenspositie van veel inwoners en de ook nu al hoge energiearmoede is hierbij forse (financiële) ondersteuning nodig. Deze thema’s worden meegenomen in het nog op te stellen uitvoeringsplan. Dit uitvoeringsplan wordt in 2023 ter besluitvorming aan het college voorgelegd.

1.8 De Transitievisie Warmte vormt de input voor een verdere uitwerking van de Regionale structuur warmte (RSW) als onderdeel van de Regionale Energiestrategie.
De RES Twente werkt aan een regionale structuur warmte die inzicht geeft in de warmtevraag en het warmteaanbod en de (boven) lokale infrastructuur die nodig is om de beschikbare warmtebronnen te benutten. Voor de warmteopgave worden de mogelijkheden verkend om een regionaal warmtenet te realiseren door bestaande warmtenetten te verbinden en uit te breiden. Hierbij is afstemming over de inzet van de (boven)lokale bronnen, zoals vermeld in de lokale Transitievisies Warmte, nodig. Daarnaast wordt de potentie van biogas/groengas onderzocht.

2.1 Degenen die een zienswijze hebben ingediend, krijgen een inhoudelijke reactie.
De Transitievisie Warmte Enschede heeft gedurende zes weken ter inzage gelegen. In deze periode kon eenieder een zienswijze op de visie indienen. Uiteindelijk zijn er 16 zienswijzen ingediend. Er is een zienswijzeverslag opgesteld. Dit verslag, dat als bijlage 4 aan dit voorstel is toegevoegd, bevat een samenvatting van de binnengekomen brieven en e-mails en onze reactie daarop. We stellen voor om degenen die hebben gereageerd op de tervisielegging van de Transitievisie Warmte Enschede te informeren over het besluit van uw Raad met daarbij een inhoudelijke reactie op hun zienswijze.

Risico's

1.1 De visie gaat uit van keuzevrijheid voor de eigenaar. Dit kan ook negatieve consequenties hebben

Voor woningeigenaren geldt dat zij in principe zelf mogen kiezen welke warmteoplossing ze willen toepassen, mits die maar aardgasvrij en duurzaam is. De praktijk zal echter uitwijzen dat er niet altijd keuze is. Niet in alle wijken komt een warmtenet, en omdat het gasnet in veel wijken uiteindelijk zal verdwijnen, blijft er in die wijken alleen een all-electric variant over.
In wijken waar wel een warmtenet komt, kan de individuele bewoner kiezen voor een aansluiting op het warmtenet of voor de all-electric optie. Hoe meer mensen kiezen om niet aan te sluiten op het warmtenet hoe duurder de realisatie ervan wordt, wat een negatief effect heeft op de betaalbaarheid.
Een belangrijk dilemma voor de Gemeente als regisseur van de transitie is daarom in welke mate en op welke manier zij sturend wil zijn in het realiseren van de voorkeursoptie per wijk. De gemeente heeft op dit moment nog geen juridische instrumenten om te sturen op de voorkeursinfrastructuur en op de keuzes van woningeigenaren. Met de komst van de Omgevingswet gaat dat veranderen. Dit zijn politieke keuzes die te zijner tijd voorgelegd zullen worden.

1.2 Draagvlak onder de bewoners is een randvoorwaarde voor de vervolgstappen

Nagenoeg elke woning- of pandeigenaar zal aan de slag moeten om de stap te kunnen zetten naar aardgasvrij wonen/werken. Om dit te stimuleren gaan we nadrukkelijk communiceren over de verschillende transitiepaden richting aardgasvrij. Ook zetten we het Energieloket Enschede in om bewoners te enthousiasmeren en adviseren. Hiernaast richten we ons op een ontzorgingspakket om de bewoners zo veel mogelijk te faciliteren bij het zetten van stappen. De betaalbaarheid van deze stappen is echter nog een struikelblok. Dit kunnen we echter niet op lokaal niveau oplossen. We kijken dan ook richting het Rijk voor de noodzakelijke financiële oplossingen. Er zijn inmiddels aanvullende financiële regelingen aangekondigd, onder de kapstok van het Programma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving. Dit draagt bij aan het wegnemen van (financiële) drempels bij onze inwoners.

1.3 Een gebrek aan menskracht kan remmend werken bij de uitvoering van de visie

De warmtetransitie leidt ertoe dat nagenoeg elke woning en elk bedrijf aangepast moet worden. Extra isolatie, aanpassingen in de woning om over te kunnen stappen op warmtenet of een all-electric oplossing etc. Dit vraagt actie van woningeigenaren, maar ook op grotere schaal van de woningcorporaties. Enexis zal de energie-infrastructuur moeten aanpassen om deze ontwikkeling te kunnen opvangen, en in de warmtenetwijken zal het warmtenet aangelegd moeten worden. Al met al een enorme hoeveelheid werk. Deze opgave biedt dan ook kansen voor Enschedese (technische) bedrijven en daarmee voor de werkgelegenheid in Enschede. Tegelijkertijd is er reeds schaarste op de arbeidsmarkt in technische en uitvoerende sectoren. Omdat de opgave groot is en elke gemeente eenzelfde opgave heeft zal dit leiden tot een schaarste op de arbeidsmarkt, wat de voortgang van de energietransitie in de weg kan staan. Hierover gaan we in gesprek met onderwijspartners en de technische branche.

1.4 Ruimtelijke inpassing is een aandachtspunt

De energietransitie, waaronder de warmtetransitie, heeft een duidelijke ruimtelijke impact. Dit geldt zowel bovengronds als ondergronds. Denk bijvoorbeeld aan de aanleg van warmtenetten en extra of verzwaarde elektriciteitsnetten ondergronds. Of aan trafohuisjes en warmteoverdrachtstations bovengronds. Hier moet ruimte voor zijn c.q. gemaakt worden. Dit thema wordt meegenomen in het uitvoeringsplan dat uit deze Transitievisie voortvloeit.

Kosten en financiële dekking van het voorstel

De visie zelf kent geen directe financiële gevolgen. Dit geldt uiteraard niet voor de uitvoering van de visie. Hierbij zien wij twee belangrijke aandachtspunten

1. Woonlastenneutraliteit is een belangrijk uitgangspunt van de transitie, maar is nog niet in zicht

De betaalbaarheid van de warmtetransitie is cruciaal voor de uitvoerbaarheid. Dit is dan ook een thema dat landelijk én lokaal de aandacht heeft. We zien dat de warmtetransitie erg lange terugverdientijden kent. Met de huidige energieprijzen worden deze terugverdientijden wel steeds korter.
Om gebouweigenaren bereid te krijgen om kosten te maken, is het noodzakelijk om de onrendabele top weg te nemen. Hiervoor is steun en ingrijpen vanuit de rijksoverheid essentieel.
Zonder:

- financiële compensatie van gemeenten voor de uitvoeringslasten,
- financiële ruimte voor netbeheerders en corporaties,
- financiële regelingen voor gebouweigenaren,
- aanpassingen in het systeem van energiebelasting,
- aangepaste regelgeving m.b.t. warmte en de vaststelling van de warmteprijs,

- en soms ook dwingende regelgeving die hand in hand gaat met de hiervoor genoemde instrumenten

is het niet mogelijk grote stappen te zetten.

Vanuit het Programma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving van het Rijk zijn er inmiddels nieuwe financiële regelingen voor woningeigenaren, gemeenten en woningcorporaties aangekondigd. Dit draagt bij aan het binnen handbereik brengen van de transitie voor een grotere groep inwoners. Met het vaststellen van de Transitievisie Warmte zorgen we er wel voor dat we een goed plan hebben klaarliggen voor het moment dat deze regelingen ingevoerd worden.

2. We voorzien te weinig middelen/capaciteit voor de uitvoering

Het vaststellen van de Transitievisie Warmte Enschede is een belangrijke eerste stap. Maar, daarna begint het échte werk: de uitvoering. De energietransitie in de gebouwde omgeving vraagt om een toenemende inzet van de gemeentelijke organisatie.

Onderzoeksbureau AEF heeft dit in het rapport 'Uitvoeringskosten van het Klimaatakkoord voor decentrale overheden in 2022-2030' in beeld gebracht. Dit rapport laat zien dat een aanzienlijke groei in fte nodig is om de taken die in het Klimaatakkoord aan gemeenten zijn toebedeeld in te vullen.

- Voor een gemeente als Enschede is vanaf 2022 alleen al voor de realisatie van de warmtetransitie op stedelijk niveau een structurele capaciteitsinzet van 9,9 -13,2 fte per jaar nodig.
- Daar bovenop is nog aanvullende capaciteit nodig per wijk waar een wijkaanpak/(wijk)uitvoeringsplan wordt opgesteld. Het rapport van AEF gaat hiervoor uit van 1,8 fte per (wijk)uitvoeringsplan per jaar bij de planvorming. Voor de uitvoeringsfase wordt uitgegaan van 1,9 - 2,4 fte per jaar per plan. Dit is exclusief materiële kosten.

Hoeveel capaciteit/middelen extra nodig is, hangt dus sterk af van het aantal (wijk)uitvoeringsplannen waar tegelijkertijd aan wordt gewerkt. De voortvarendheid waarmee we in Enschede met de wijkaanpakken kunnen werken hangt sterk af van landelijke randvoorwaarden. Hierbij is het ook van belang om niet te kijken naar de warmtetransitie als losstaande opgave. In de planvorming en uitvoering kunnen koppelingen worden gemaakt met opgaven op andere beleidsterreinen.
Elke voorspelling die we doen is momenteel echter nog op weinig feiten gebaseerd. Tijdens de uitvoering zal bijstelling nodig zijn; we hebben dit immers niet eerder gedaan. Duidelijk is dat er de komende jaren een opschaling van de organisatie nodig is. We werken dit organisatievraagstuk voor de eerstkomende jaren verder uit in het nog op te stellen uitvoeringsplan.

Voor de jaren 2022 - 2025 heeft het Rijk inmiddels extra middelen vrijgemaakt voor de uitvoering van het Klimaatakkoord (werving en inzet van personeel). Voor 2022 betreft dit 874.000 euro. Voor de jaren daarna worden hogere bedragen verwacht: 4,5 miljoen euro voor 2023, 4,5 miljoen euro voor 2024 en 3,9 miljoen euro voor 2025.
Het gaat hier echter over de uitvoering van het gehele Klimaatakkoord. Een deel van de beschikbare middelen kan worden ingezet voor de warmtetransitie. Hiernaast gaat het om geld voor extra benodigde capaciteit om deze taak uit te voeren, geen investeringsbudget. Gezien de omvang van de opgave zijn deze middelen een mooi begin, maar zal er meer geld nodig zijn om de warmtetransitie stadsbreed goed uit te kunnen voeren.

Hiernaast wordt ook van de woningcorporaties veel inzet gevraagd. In het Klimaatakkoord zijn zij benoemd als startmotor van de warmtetransitie in de gebouwde omgeving. In wijken waarvoor een collectieve oplossing zoals warmtenet is voorzien, is voor realisatie een bepaalde massa van woningen nodig. De corporatiewoningen zijn essentieel voor het vormen van die massa. Maar ook voor de woningbouwcorporaties geldt dat zij hiervoor voldoende middelen en capaciteit beschikbaar moeten hebben. Door de voorgenomen afschaffing van de verhuurdersheffing ontstaat hier extra financiële ruimte voor. Met de woningcorporaties worden landelijke prestatieafspraken gemaakt over het verduurzamen van hun woningbezit.

Afweging en alternatieven

Vanuit het Klimaatakkoord dient iedere gemeente een Transitievisie Warmte vast te stellen. Hierin is een voorkeursalternatief per wijk en een planning opgenomen, uitgaande van de laagste maatschappelijke kosten. De nu voorgelegde visie is goed onderbouwd en via een zorgvuldig en intensief proces met stakeholders tot stand gekomen. Ook heeft de concept-visie ter inzage gelegen. De ingediende zienswijzen hebben niet tot aanpassing van de visie geleid.
Hiernaast lichten wij in onze brief aan uw Raad recente ontwikkelingen nader toe, en de eventuele gevolgen voor de warmtetransitie in Enschede. De nu voorliggende visie sluit nog aan bij de huidige situatie omtrent de transitie naar duurzame warmte. Inhoudelijk ligt het wijzigen van de voorgestelde koers dan ook niet voor de hand. Sowieso vindt er elke 5 jaar een herijking plaats. Indien er tegen die tijd sprake is van voortschrijdend inzicht door nieuwe technieken en innovaties, kan dit bij de herijking worden meegenomen.

Participatie
Als Gemeente zijn we op basis van het Klimaatakkoord de ‘regisseur’ van de warmtetransitie. Hierbij hebben we uiteraard de kennis, kunde en steun nodig van alle belangrijke partners op dit terrein: de woningcorporaties, netbeheerders, warmteleveranciers etc., maar ook de wijkraden, energiecoöperatie Enschede Energie en MKB Twente. Deze partijen zijn actief betrokken bij het opstellen van de Transitievisie Warmte en ondersteunen de voorgestelde koerst richting 2050.

Ook inwoners zijn betrokken bij de totstandkoming van de visie, zij het op een andere manier.
- Als eerste stap is er in augustus/september 2020 via het Kennispunt Twente een (online) enquête voorgelegd aan inwoners van Enschede om uitgangspunten te verzamelen die inwoners belangrijk vinden. Deze enquête is door ruim 1.300 inwoners ingevuld. Daarnaast zijn er twee online bewonersbijeenkomsten gehouden. De eerste bijeenkomst vond plaats aan het begin van het proces (oktober 2020). In de tweede bijeenkomst (mei 2021) werden de uitkomsten van analyses gepresenteerd en werd er feedback opgehaald.
- Hiernaast heeft de visie gedurende zes weken ter inzage gelegen. Gedurende deze termijn was er voor een ieder gelegenheid om vragen te stellen en opmerkingen te maken over deze stukken. Ook zijn er tijdens deze termijn twee inloop/informatiebijeenkomsten georganiseerd: één voor inwoners en een bijeenkomst specifiek voor ondernemers. De tervisielegging heeft geleid tot 16 zienswijzen. Deze hebben niet geleid tot aanpassing van de visie.
- Bij een nadere uitwerking per wijk, in de vorm van een (wijk)uitvoeringsplan, is participatie door bewoners een essentieel onderdeel en worden bewoners actief betrokken.
- We onderzoeken of een adviesraad en/of Taskforce, gericht op de energietransitie in brede zin, kan helpen bij het betrekken van een grotere groep bewoners en deskundigen bij dit thema. Dit werken we nader uit.

Communicatie
Communicatie met direct betrokkenen
De direct betrokken partijen hebben actief deelgenomen aan de totstandkoming van deze visie (zie “participatie”).

PR over het besluit
Nee

Vervolg
- *Energiearmoede:* vanuit het Rijk hebben we bijna 5,8 miljoen euro ontvangen om inwoners die te maken hebben met energiearmoede te ondersteunen met energiebesparende maatregelen. Een aanpak hiervoor wordt momenteel vormgegeven.
- *Lobby*: in het kader van de bestrijding van energiearmoede voeren we, gesteund door Hengelo en Almelo, een actieve lobby richting het Rijk. Hierbij richten we ons op een renovatie-aanpak in wijken met veel energiearmoede.
- *Omgevingsvisie:* de inhoud van deze Transitievisie Warmte Enschede zal te zijner tijd gelden als warmteprogramma onder de omgevingsvisie. Daarna zal in het omgevingsplan worden opgenomen op welk moment de aardgaslevering in een wijk zal stoppen, en de wijk aardgasvrij wordt. De gemeente krijgt hiervoor een zogenaamde aanwijsbevoegdheid, die vastgelegd zal worden in de Wet Gemeentelijke instrumenten warmtetransitie en het bijbehorende besluit gemeentelijke instrumenten warmtetransitie. De inwerkingtreding van zowel de Wet als het besluit zijn voorzien op 1 januari 2024. Voorafgaand aan de wijziging van het omgevingsplan wordt in nauw overleg met inwoners een uitvoeringsplan per wijk opgesteld.
- *Uitvoeringsplan*: in 2023 wordt een uitvoeringsplan ter vaststelling aan het college voorgelegd. Hierin is uitgewerkt welke vervolgstappen we zetten om de uitvoering vorm te geven. In dit uitvoeringsplan wordt ook een voorstel voor opschaling van de organisatie meegenomen.
- *Ontzorgingspakket*: op termijn moeten alle inwoners van Enschede aan de slag met de warmtetransitie. Hierbij is ondersteuning nodig. Daarbij zijn we mede afhankelijk van regelgeving en financiële hulp en instrumenten van het Rijk. Aansluitend op deze mogelijkheden organiseren we hoe we inwoners kunnen helpen en ontzorgen zodat zoveel mogelijk mensen op voor hen logische momenten verduurzamingsmaatregelen kunnen nemen.
- *Uitwerking op wijkniveau*: in Twekkelerveld werken we samen met de corporaties en bewoners verder aan het vormgeven van een eerste (wijk)uitvoeringsplan voor Enschede. Voor de Zuidwijken wordt momenteel gewerkt aan het opzetten van een integrale aanpak, inclusief het aardgasvrij maken van de bebouwing.

Bij dit vervolg heeft uw Raad een belangrijke rol. Allereerst nu, door het vaststellen van de Transitievisie Warmte Enschede. In latere jaren is uw Raad aan zet door de omgevingsvisie en de omgevingsplannen vast te stellen. En ook bij het inzetten van de aanwijsbevoegdheid voor het vaststellen van gebieden waar de levering van aardgas stopt, en door het vaststellen van zogenaamde warmtekavels – gebieden waar een warmtenet komt. Het gaat hier om ingrijpende besluiten, die veel van u gaan vergen. Wij gaan graag in gesprek met uw Raad over de wijze waarop dit wij dit zo goed mogelijk kunnen vormgeven.

Bijlagen

1. Brief aan uw Raad, september 2022
2. Intrekkingsbrief, november 2021
3. Raadsbesluit
4. Transitievisie Warmte Enschede
5. Bijlagen behorende bij de Transitievisie Warmte Enschede
6. Zienswijzenverslag

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____

de loco-Secretaris,	**de Burgemeester,**
E.A. Smit	R.W. Bleker